

בש"פ 7094/22 - מדינת ישראל נגד יוסף אזריאל

בבית המשפט העליון

בש"פ 7094/22

לפני:

כבוד השופט ד' מינץ

המבקשת:

מדינת ישראל

נ ג ד

המשיב:

יוסף אזריאל

בקשת רשות ערר על החלטת בית המשפט המחוזי
בחיפה (השופט מ' רניאל) מיום 6.10.2022 בע"ח
56015-09-22

תאריך הישיבה:

י"ג בחשון התשפ"ג (7.11.2022)

בשם המבקשת:

עו"ד אריה פטר

בשם המשיב:

עו"ד דורון נוי; עו"ד שילה ענבר

החלטה

לפני בקשת רשות ערר על החלטת בית המשפט המחוזי בחיפה (השופט מ' רניאל) מיום 6.10.2022 בע"ח 56015-09-22, בה התקבל ערר שהגיש המשיב על החלטת בית משפט השלום בחיפה (השופט ז' פאלח) מיום 13.9.2022 במ"י 47183-03-22 ועל החלטתו הנוספת מיום 21.9.2022 (השופט א' חלבי), בעניין הארכת תנאי שחרורו בערובה של המשיב לפי סעיף 58 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו-1996 (להלן: החוק).

הרקע לבקשה

1. המשיב הוא נבחר ציבור המכהן כממלא מקום וכסגן ראש עיריית קריית ביאליק, כיושב ראש הוועדה לתכנון ובנייה קריות וכבעל תפקיד במשרות ציבוריות נוספות. ביום 22.3.2022 נעצר המשיב בחשד לביצוע עבירות שוחד, מרמה והפרת אמונים וכן עבירות לפי חוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000, פקודת מס הכנסה [נוסח חדש] וחוק מס ערך מוסף, התשל"ו-1975. המשיב נחשד בכך שניצל את תפקידו הציבורי ואת סמכויותיו לצורך קידום ענייניו האישיים וענייניהם של בני משפחתו ומקורביו.
2. המשיב שוחרר ממעצרו בתנאים מגבילים ביום 31.3.2022, בהתאם להסכמה אליה הגיעו הצדדים אשר אושרה על ידי בית משפט השלום. בין היתר, נאסר עליו לצאת מן הארץ, הוא נדרש להפקיד ערבויות והורחק מתפקידיו הציבוריים השונים למשך 45 ימים. למן מועד זה הוארכו מעת לעת תנאי שחרורו בערובה בהחלטות שונות. עניינו מתמקד בבקשה שהגישה המבקשת ביום 13.9.2022, יומיים לפני המועד שבו היו אמורים לפקוע תנאי השחרור בערובה שהוארכו קודם לכן בהחלטה אחרת עד ליום 15.9.2022 (החלטת בית המשפט המחוזי בחיפה מיום 7.8.2022 בע"ח 1791-08-22). בבקשה התבקש בית המשפט להאריך את תנאי שחרורו של המשיב, תוך צמצום האיסור על כהונתו בתפקידים ציבוריים כך שיחול רק על תפקידו כיו"ר הוועדה לתכנון ולבניה קריות, ויותר לו לשוב לשאר תפקידיו הציבוריים בכפוף להגבלות מסוימות. בהחלטה מאותו היום קבע בית משפט השלום (השופט ז' פלאח) כי הבקשה תועבר לתגובת המשיב עד ליום 20.9.2022. כמו כן הורה בית המשפט על הארכה זמנית של תנאי שחרורו של המשיב, עד ליום 29.9.2022, המועד שנקבע לדיון בבקשה (להלן: ההחלטה הראשונה).
3. למחרת היום, ביום 14.9.2022, הגישה המבקשת לבית המשפט "בקשה דחופה לקיום דיון", בה ביקשה להסב את תשומת לב בית המשפט כי תנאי שחרורו של המשיב פוקעים ביום 15.9.2022 וכי ההחלטה על הארכתם הזמנית של תנאי השחרור ניתנה שלא במעמד הצדדים. לפיכך, ביקשה המבקשת כי בית המשפט יקיים דיון במעמד שני הצדדים בטרם יפקעו התנאים. אלא שיומן בית המשפט לא אפשר את הקדמת הדיון למועד המבוקש ודיון במעמד הצדדים התקיים רק ביום 21.9.2022 לפני מותב אחר (השופט א' חלבי). בתום הדיון נקבע כי ניתן להאריך את תנאי שחרורו של המשיב נוכח העובדה שהבקשה להארכת תנאי השחרור הוגשה בתוך "תקופת הערובה" בת 180 הימים, לפי סעיף 58(א) לחוק הקובע כי: "הערובה ותנאי השחרור בערובה יתבטלו אם לא יוגש כתב אישום נגד החשוד תוך 180 יום; ואולם בית המשפט רשאי, בתוך תקופת הערובה, להאריך אותה ואת תנאיה, לתקופה נוספת שלא תעלה על 180 ימים, אם הוגשה בקשה באישור תובע" (ההדגשה הוספה). משכך, הורה בית המשפט על הארכת תנאי השחרור עד ליום 29.9.2022, המועד שבו נקבע לכתחילה לדיון בבקשה לפני השופט ז' פלאח (להלן: ההחלטה השנייה).
4. אלא שעוד טרם הגיע מועד הדיון הנוסף שנקבע כאמור ליום 29.9.2022, הגיש המשיב ערר לבית המשפט המחוזי, בו טען כי החלטתו הראשונה של בית משפט השלום להאריך את תנאי שחרורו ניתנה בחוסר סמכות משלא ניתנה במעמד שני הצדדים. משכך, גם החלטתו השנייה של בית המשפט מיום 21.9.2022 ניתנה בחוסר סמכות. המשיב טען כי הפרשנות שנתן בית המשפט למונח "תקופת הערובה" בסעיף 58(א) לחוק, לפיה מונח זה מתייחס לתקופה הסטטוטורית המקסימלית ולא לתקופת הערובה שנקבעה בהחלטה שיפוטית קודמת, היא בלתי סבירה ואינה הולמת את לשון החוק כמו גם את תכליתו ואת הפסיקה הנוהגת. המבקשת מצדה טענה כי דין הערר להידחות בהסתמך על קביעת בית משפט השלום לפיה ניתן להאריך את הערובה בתוך "תקופת הערובה" בת 180 הימים שקבע המחוקק.
5. ביום 6.10.2022 קיבל בית המשפט המחוזי את הערר בקבעו כי דין שתי ההחלטות של בית משפט השלום

להתבטל. ההחלטה הראשונה ניתנה שלא במעמד הצדדים בניגוד להוראות סעיף 57 לחוק, ולבית המשפט לא הייתה נתונה סמכות להורות על הארכה זמנית של תנאי ערובה ללא קיום דיון במעמד שני הצדדים. משפקעה הערובה בהיעדר החלטה בת-תוקף להאריכה, לבית המשפט גם לא הייתה סמכות להאריך את תנאיה, ולכן גם דין ההחלטה השנייה להתבטל. זאת מפני שלבית המשפט אין סמכות להאריך תנאי שחרור בערובה לאחר שפקעו. בית המשפט גם דחה את פרשנותו של בית משפט השלום על פיה המונח "תקופת הערובה" משמעותו 180 ימים, וקבע כי "תקופת הערובה" היא התקופה שנקבעה על ידי בית המשפט בהחלטה על תנאי השחרור. על כן, בהיעדר החלטה תקפה בדבר הארכת תוקף תנאי הערובה, אלו פקעו כבר ביום 15.9.2022 והמשיב אינו מוגבל עוד לפיהם. בקשה לעיכוב ביצוע ההחלטה נדחתה בהחלטת בית המשפט המחוזי מאותו יום.

תמצית טענות הצדדים

6. לטענת המבקשת, בית המשפט המחוזי טעה טעות משפטית עקרונית ובעלת השלכות רוחב בקבעו כי מקום שבו פקעה ערובה בתוך מסגרת זמנים של 180 ימים ממועד הטלתה, יש לפרש את סעיף 58(א) לחוק באופן השולל לחלוטין את סמכותו של בית המשפט לחדשה. המבקשת אינה חולקת על כך שהיה מקום לבטל את ההחלטה הראשונה, אך לטענתה שגה בית המשפט כשהורה לבטל את ההחלטה השנייה. לטענת המבקשת, אין כל מניעה שבדין להורות על חידושה של ערובה שפקעה בתוך 180 הימים לנתינתה בנסיבות המצדיקות זאת. פרשנותו של בית משפט המחוזי בקשר לסעיף 58(א) סיפא לחוק אינה מעוגנת בדיון ונוגדת את לשון החוק ואת תכליתו. לשון החוק ברורה, שכן אין מקום לסבור כי המילים "תקופת הערובה" באמצע הסעיף מתייחסות לתקופת ערובה אקראית עליה החליט בית המשפט במקרה פרטי זה או אחר. גם תכלית החוק אינה תומכת בפרשנותו של בית המשפט המחוזי, שכן פרשנותו המרחיבה מעניקה עדיפות מובהקת לזכויותיו של החשוד על פני שלל אינטרסים ציבוריים אחרים. גם הכלל הפרשני בדבר הרמוניה חקיקתית מוביל למסקנה כי המחוקק לא התכוון לשלול בגדרי סעיף 58(א) לחוק את סמכותו של בית המשפט לחדש ערובה שפקעה בתוך 180 הימים הראשונים ממועד הטלתה. זאת במיוחד בהינתן אופיה של הסנקציה המופעלת בחלוף תקופת הערובה - היעדר סמכות לחדשה.

7. המבקשת הוסיפה והדגישה בקשר לנסיבות מקרה זה, כי מדובר בבקשה להארכת תנאי שחרור בערובה של נבחר ציבור החשוד בשלל עבירות שחיתות והלבנת הון חמורות. הבקשה הוגשה לבית משפט השלום בתוך תקופת הערובה, אך החלטת בית המשפט לא ניתנה בתוך תקופה זו מטעמים הקשורים לבית המשפט. משכך, גם אין זה אחד מהמקרים שבהם מדובר במחדל מצד התביעה.

8. מנגד, המשיב טען כי נסיבותיו של המקרה דנן אינן מצדיקות הידרשות לבקשה ב"גלגול שלישי". מדובר ביישום פשוט וברור של הוראות החוק והפסיקה שניתנה בקשר אליהן ולא מתקיימות נסיבות ייחודיות המצדיקות זאת. כמו כן, הבקשה הוגשה בשיהוי באופן שאינו מצדיק מתן רשות ערר בגלגול שלישי, מה גם שהוא שב זה מכבר לכל תפקידיו הציבוריים, לאחר שבקשה לעיכוב ביצוע החלטת בית המשפט המחוזי נדחתה ביום 6.10.2022 והמבקשת לא ביקשה לערער על החלטה זו. שיהוי זה מצטרף לשיהוי שנפל בבקשתה המקורית של המבקשת להארכת תנאי שחרור בערובה, אשר הוגשה יומיים בלבד לפני פקיעת הערובה; לשיהוי שנפל אף בהגשת הערר - כעשרים ימים לאחר שניתנה ההחלטה השנייה; ולשיהוי שנפל בהגשת בקשת הרשות לערור - כחודש ימים לאחר שהתקבלה ההחלטה.

9. לטענת המשיב, המבקשת גם לא הצביעה על נזק מיוחד ויוצא דופן שצפוי להיגרם לאינטרס הציבורי כתוצאה מדחיית בקשתה. מעבר לכך, ביום 30.8.2022 הורה בית המשפט ביחס לחשודים אחרים באותו תיק כי תנאי

הערובה בעניינם פקעו ולא ניתן להאריכם, ועל החלטה זו לא הוגש אפילו ערר לבית המשפט המחוזי. כמו כן, ביום 20.10.2022 הורה בית משפט השלום על ביטול תנאי איסור היציאה מן הארץ שחל על המשיב, בהיתן העובדה שיתר החשודים בתיק משוחררים ללא הגבלות. גם על החלטה זו המבקשת לא עררה.

10. עוד טען המשיב כי דין הבקשה להידחות ולו מן הטעם שהמבקשת עותרת במסגרת בקשתה לסעד אשר כלל לא התבקש בערכאות הקודמות, והוא "חידוש" הערובה, להבדיל מ"הארכתה". הערכאות הקודמות כלל לא נדרשו לשאלה אם מתקיימות נסיבות המצדיקות חידוש הערובה וממילא לא הכריעו בה, שכן השאלה שעמדה לדיון היא האם ניתן, בנסיבות שנוצרו, להאריך את תנאי הערובה. אין אפוא כל הצדקה לבחון סוגיה זו לראשונה במסגרת בקשת רשות ערר בגלגול שלישי.

11. גם לגופו של עניין אין לקבל את טענת המבקשת כי על אף שהערובה פקעה ולא ניתנת להארכה, ניתן לחדשה. פרשנותה של המבקשת סותרת את לשונו המפורשת והפשוטה של החוק ומרוקנת אותה מתוכן. לא רק שהסעיף אינו מקים מקור סמכות לחידוש ערובה שפקעה, אלא הוא אף יוצר הסדר שלילי שאיננו מאפשר לחדשה. כך גם הוכרע במפורש בפסיקת בית משפט זה, כי סעיף 58 לחוק עניינו בהארכת התנאים ולא בחידושם. יתר על כן, הוראת סעיף 58(א) לחוק נועדה להגן על חשודים בקביעת תקופת ערובה מקסימלית, באותם מקרים בהם בית המשפט לא הגביל את תוקף הערובה בזמן. הפרשנות לה טוענת המבקשת מנוגדת אפוא לרוחה ולתכליתה של ההוראה. מעבר לכך, אף המבקשת אינה טוענת לשינוי נסיבות או להתפתחות חקירתית חדשה המצדיקה "חידוש" הערובה. גם אין מקום לטענת המבקשת כי לפי כלל ההרמוניה החקיקתית יש להשוות את הדין בעניין הסמכות לחדש ערובה לסמכות הקיימת על פי חיקוקים אחרים. שימוש בכלל זה יכול להיעשות במקרה שבו נדרשת השלמת לקונה משפטית, ואין בכוחו כדי לגבור על לשון מפורשת של חוק הקובע הסדר ייחודי שונה.

דיון והכרעה

12. סעיפים 42, 44 ו-48 לחוק המעצרים מסדירים את האפשרות לשחרר חשוד ממעצר בערובה ובתנאים מגבילים. סעיף 58 לחוק (שכותרתו "תוקף הערובה") קובע את תוקפם של ערובות ותנאי שחרור ממעצר לגבי חשוד שטרם הוגש נגדו כתב אישום, וזו לשונו:

58. (א) הערובה ותנאי השחרור בערובה יתבטלו אם לא יוגש כתב אישום נגד החשוד תוך 180 ימים; ואולם בית המשפט רשאי, בתוך תקופת הערובה, להאריך אותה ואת תנאיה, לתקופה נוספת שלא תעלה על 180 ימים, אם הוגשה בקשה באישור תובע.

(ב) בית המשפט רשאי להורות על הארכה נוספת של הערובה ותנאיה לתקופה שלא תעלה על 90 ימים, אם הוגשה בקשה לכך באישור היועץ המשפטי לממשלה.

על פניו עניינו של הסעיף בקביעת רף מקסימלי לתקופת הערובה ולתנאי שחרור שהוטלו על חשוד. הכלל המעוגן בסעיף הוא כי תוקפה של הערובה ותנאי השחרור שנתלו לה יתבטלו בתוך 180 ימים אם לא הוגש כתב אישום נגד החשוד בפרק זמן זה, כאשר בית המשפט מוסמך להאריך את הערובה "בתוך תקופת הערובה" ב-180 ימים נוספים, ואם ניתן אישור היועץ המשפטי לממשלה, בעוד 90 ימים נוספים. עם זאת, אין חולק כי ניתן להאריך את

הערובה לתקופה קצרה יותר מ-180 יום (וראו: בש"פ 2066/13 ישראל נ' מדינת ישראל (25.4.2013) (להלן: עניין ישראל)). זאת גם על פי הגיונם של דברים, ובהתאם לכלל "בכלל מאתיים מנה" (בבלי סנהדרין ל"א, ע"א), שכן השלם כולל את חלקיו. השאלה בה נחלקו הצדדים בהקשר זה, היא האם ניתן "להאריך" את תנאי הערובה טרם חלפו 180 הימים, במקום שבו פקעה הערובה.

13. עיון בסעיף מלמד כי הוא קובע מפורשות כאמור כי "הערובה" תבטל אם לא יוגש כתב אישום תוך 180 ימים, "אולם" בית המשפט רשאי "בתוך תקופת הערובה" להאריך את הערובה ואת תנאיה "לתקופה נוספת שלא תעלה על 180 ימים". עניינו של הסעיף הוא אפוא בתקופת הימים המקסימלית - 180 ימים, והאופן שבו ניתן להאריכה לאחר חלוף 180 הימים. ההגבלה הטמונה בסעיף על פיה הארכת התקופה תתאפשר "בתוך תקופת הערובה", מכוונת להארכה לתקופה נוספת, לאחר תום התקופה המקסימלית הראשונה - 180 ימים. הא ותו לא. שאם לא כן, לא ניתן להבין את מילת הניגוד "ואולם" (הבאה לבטא ניגוד לכלל האמור ברישא הסעיף על פיו הערובה תפקע בתום 180 ימים), ואת סיפא הסעיף: "לתקופה נוספת שלא תעלה על 180 ימים" (ההדגשה הוספה). אין בסעיף התייחסות להארכת תנאי השחרור בערובה בתוך תקופת 180 הימים כאשר תנאי השחרור בערובה כבר פגו וחלפו מהעולם.

14. לא מצאתי כי יש בהחלטות אליהן הפנה המשיב, כדי לשנות ממסקנה זו. אדרבה, בהחלטות שניתנו בעבר בבש"פ 962/01 רבינוביץ' נ' מדינת ישראל, פ"ד נה(3) 529 (2001) (להלן: עניין רבינוביץ') ובבש"פ 4586/06 חלדו נ' מדינת ישראל (22.8.2006) (להלן: עניין חלדו) נדונה במפורש הסוגיה הישירה שאותה מסדיר סעיף 58(א) לחוק - הארכת תקופת הערובה לתקופה נוספת של למעלה מ-180 ימים. בהחלטות אלה הנחת היסוד הייתה כי "תקופת הערובה" היא תקופת 180 הימים, כאשר נקבע כי בית המשפט לא רשאי להאריכה אלא אם הוגשה הבקשה בתוך "תקופת הערובה", היינו בתוך 180 הימים. הא ותו לא. אם כן, גם לעמדת, כעמדת המבקשת, "הוראותיו של סעיף 58(א) אינן רלוונטיות כלל לערובה שפקעה בטרם חלפו 180 ימים להטלתה" (סעיף 15 לבקשה).

15. אולם, זו היא רק תחילת הדרך, ולא סיומה. שכן יש לברר מהן ההוראות הרלוונטיות למצב הדברים שבו מתבקשת הארכת - או שמא ראוי לומר חידוש - תנאי הערובה לאחר שפקעו בתוך תקופת 180 הימים. לטענת המבקשת ובלשונה "אין אפוא מניעה בדין לחידושה של ערובה שפקעה בתוך 180 הימים הראשונים בנסיבות המצדיקות זאת" (ההדגשה הוספה). היינו, גם לשיטת המבקשת אין המדובר בהארכת תנאי שחרור בערובה, אלא בחידוש תנאי השחרור. בעניין זה חל ההסדר הקבוע בסעיף 52(א) לחוק, שעניינו עיון חוזר, הקובע כך:

52. (א) עצור, משוחרר בערובה או תובע רשאי לפנות לבית המשפט בבקשה לעיון חוזר, בענין הנוגע למעצר, לשחרור או להפרת תנאי השחרור בערובה, לרבות בהחלטה לפי סעיף זה, אם נתגלו עובדות חדשות, נשתנו נסיבות או עבר זמן ניכר מעת מתן ההחלטה.

16. אם כן, אם המבקשת חפצה בחידוש תנאי הערובה, לאחר פקיעת הערובה, עליה להצביע על קיומן של נסיבות המצדיקות זאת - שהן נסיבות המצדיקות עיון חוזר, היינו אם נתגלו עובדות חדשות או אם נשתנו הנסיבות (והשוו לעניין חידוש הערובה לאחר תום 180 הימים: עניין רבינוביץ', עמ' 535-536; וראו גם: עניין חלדו, פסקה 10; בש"פ 6100/13 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 15 (17.11.2013)). אוסיף כי פרשנות זו הולמת גם את תכלית הסעיף, שהיא לאפשר לבית המשפט לפקח ולאזן בין האינטרס הציבורי בניהול החקירה לבין אינטרס החשוד כי זכויותיו לא תיפגענה יתר על המידה (עניין ישראל, פסקאות 9-10; בש"פ 1332/21 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (3.5.2021)).

17. בעניין זה, בצדק טען המשיב כי המבקשת לא העלתה לפני הערכאות הקודמות כל טענה להתקיימות הנסיבות המצדיקות חידוש הערובה במקרה זה, ומשכך אין מקום להידרש בעת הזו, כערכאה ראשונה, לסוגיה זו. משכך, גם אינני נדרש לשאלה אם יש במכלול נסיבות מקרה זה (לרבות קיום הדיון באיחור) כדי להוות נסיבות המצדיקות חידוש ערובה. גם לא למותר לציין בהקשר זה כי המשיב שב לכל תפקידיו ביום 6.10.2022, לאחר שנדחתה בקשה לעיכוב ביצוע החלטת בית המשפט המחוזי והמבקשת לא ביקשה לערער על כך. בנסיבות העניין, לא מצאתי אפוא מקום לשנות מקביעתו של בית המשפט המחוזי בעניינו הספציפי של המשיב.

18. לסיום אציין נקודה נוספת באשר לבטלותה של ההחלטה שהאריכה את תוקפה של הערובה, משום שניתנה מבלי שהתקיים דיון בבקשה, אשר נקבע למועד שלאחר תום התקופה. המבקשת הבהירה בבקשתה כי היא אינה חולקת על המסקנה אליה הגיע בית המשפט המחוזי, כי החלטה זו בטלה. על כן הדיון בעניינו נסוב בחידוש תנאי ערובה לאחר שפקעו. אעיר בעניין זה כי בפסיקת בית משפט זה הובהר בעבר כי "אין באיחור בדיון להארכת התנאים המגבילים כדי לשלול מבית המשפט את הסמכות להאריכם" (בש"פ 5439/18 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 10 (1.8.2018); בש"פ 7957/14 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (7.12.2014); בג"ץ 6760/22 אבו עלי נ' בית המשפט הצבאי לערעורים, פסקה 13 (12.10.2022)). משכך, יש רגליים לסברה כי עניינו לא ב"חידוש" תנאי ערובה שפקעו, כי אם בפגם שנפל בהארכת תנאי הערובה. פגם כאמור בהליך בדמות איחור בקיום דיון, יכול שיינתן לו משקל בין מכלול הנסיבות הרלוונטיות לעניין (בש"פ 4234/14 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 6 (19.6.2014)). אולם אין בהכרח משמעות הדבר כי תנאי הערובה "פקעו" בשל כך. מכל מקום, משלא פסעה המבקשת בדרך זו, לא אאריך עוד בדבר.

כך או כך, המבקשת אינה נותרת יתומה מכל פתרון לבעיה שנוצרה, ובידיה אפשרות חוקית חלופית לזו שננקטה על ידה, באמצעות פנייה לבית המשפט לפי סעיף 52(א) לחוק. ברם, כל אימת שלא תעשה כן, החלטת בית המשפט המחוזי תעמוד על כנה.

סופו של יום, הבקשה נדחית.

ניתנה היום, כ' בחשוון התשפ"ג (14.11.2022).

ש ו פ ט